

การวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม ของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันในทัศนะ ของนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์*

วัชร จิรจิตติกาลกิจ**

ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนะเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไทยและวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) การพัฒนาตัวแปรเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมโดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ใช้การวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มนักหนังสือพิมพ์ไทยจำนวน 385 ราย โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันในทัศนะของนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์”

** นิสิตระดับมหาบัณฑิต ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: vachara_r9@hotmail.com

*** อาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: saranthorn41@gmail.com

ผลวิจัยพบว่าความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์มี 8 องค์ประกอบรวม 55 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบด้านความเป็นวิชาชีพสื่อมวลชน 2) ความรับผิดชอบด้านการปฏิบัติตามจริยธรรมวิชาชีพ 3) ความรับผิดชอบด้านการเป็นสื่อเพื่อสาธารณะ 4) ความรับผิดชอบด้านการวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นสาธารณะ 5) ความรับผิดชอบด้านการปฏิบัติงานตามพันธกิจสื่อมวลชน 6) ความรับผิดชอบด้านการสร้างความเข้มแข็งให้แก่สาธารณะ 7) ความรับผิดชอบด้านการคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสังคม และ 8) ความรับผิดชอบด้านการปกป้องผลประโยชน์สาธารณะโดยร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันได้ร้อยละ 63.6

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม; หนังสือพิมพ์ไทย; การวิเคราะห์องค์ประกอบ

The Analysis of Factor of Thai Daily Newspaper's Social Responsibility in the Opinion of Journalists ^{*}

Vachara Jirathitikarnkij^{**}

Saranthorn Sasithanakornkaew^{***}

Abstract

The purposes of this research were to study opinion of journalists regarding Thai daily newspaper's social responsibility and analyze the factors of social responsibility from Thai journalists' view. A Quantitative research design was used into two phases of data collection; 1) Literature review was to analyze and synthesize newspaper's social responsibility variables and 2) Quantitative research by using survey research, samples were 385 Thai journalists. Data was analyzed by descriptive statistics and inferential statistics with explanatory factor analysis.

The research findings were that eight factors of social responsibility of Thai daily newspaper with 55 variables could account for 63.6 percent of

^{*} This Paper is a part of the author's dissertation "The Analysis of Factor of Thai Daily Newspaper's Social Responsibility in the Opinion of Journalists".

^{**} Master's student, Department of Communication Arts and Information Science, Faculty of Humanities, Kasetsart University. e-mail: vachara_r9@hotmail.com

^{***} Lecture, Department of Communication Arts and Information Science, Faculty of Humanities, Kasetsart University. e-mail: saranthorn41@gmail.com

variance in Thai daily newspaper's social responsibility (63.6%). These included: 1) Responsibility to media profession 2) Responsibility to journalism ethics 3) Responsibility to be the public media 4) Responsibility to the social criticism in a public issue 5) Responsibility to media duties 6) Responsibility to strengthen the public 7) Responsibility to recognize its media's impact on society and 8) Responsibility to protect public interests.

Keywords: Social responsibility; Thai daily newspaper; Factor analysis

1. บทนำ

ยุคสมัยของ “หนังสือพิมพ์” มีจุดเริ่มต้นช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 ซึ่งหนังสือพิมพ์ต้องดิ้นรนอย่างหนักเนื่องจากการต้องตกเป็นเครื่องมือของชนชั้นสูง โดยในเวลานั้นหนังสือพิมพ์ต้องทำหน้าที่รับผิดชอบต่อเนื้อหาและอยู่ในความดูแลของรัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ต่อมาช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 การควบคุมเริ่มผ่อนคลายเมื่อสังคมได้ก้าวเข้าสู่หลักเสรีนิยมอย่างเต็มตัวแต่ว่าการทำงานบนหลักการดังกล่าวหนังสือพิมพ์กลับตกเป็นเป้าหมายของการวิพากษ์วิจารณ์เนื่องจากความล้มเหลวของตลาดเสรีได้ทำให้การทำหน้าที่สื่อมวลชนของหนังสือพิมพ์นั้นขาดความรับผิดชอบที่มีต่อสาธารณะไป เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 เหล่าบรรณาธิการจึงเริ่มตระหนักถึงข้อตำหนิที่ผ่านมามากขึ้นและเงื่อนไขของสังคมในช่วงนี้ก็ต้องการสื่อมวลชนรูปแบบใหม่ ดังนั้น ด้วยความตระหนักจึงนำมาสู่การเริ่มต้นที่จะปรับปรุงการทำงานของนักหนังสือพิมพ์ให้มีมาตรฐานบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมตรวจสอบปัจจุบัน (Siebert, Peterson & Schramm, 1969)

สำหรับหนังสือพิมพ์ไทยก็ได้รับอิทธิพลทางความคิดดังกล่าว กล่าวคือการทำหน้าที่สื่อมวลชนในสังคมไทยนั้นต้องดำเนินไปในรูปแบบเดียวกันกับสังคมตะวันตก โดยการทำพันธกิจบนพื้นฐานของข้อบังคับที่ว่าด้วยจริยธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพที่จะคอยเป็นกรอบและแนวทางในการทำหน้าที่สื่อเสมอซึ่งจะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์มีการใช้เสรีภาพอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม ถึงกระนั้นการนำข้อบังคับหลักจรรยาบรรณพื้นฐานดังกล่าวไปใช้ในทางปฏิบัติกลับพบปัญหาหลายประการจนเป็นเหตุให้การทำหน้าที่สื่อของนักหนังสือพิมพ์ไทยขาดมาตรฐาน มีความคลาดเคลื่อนและเกิดความเข้าใจไม่ตรงกันจนส่งผลกระทบต่อสังคม โดยสามารถสรุปสาเหตุที่ส่งผลต่อความชัดเจนของความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ไทยได้ใน 3 ประเด็น คือ

1. ปัญหาที่เกิดจากการมีสถาบันหนังสือพิมพ์ทั้งในรูปแบบสถานประกอบการ มูลนิธิ สมาคม สมาพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับนักหนังสือพิมพ์มากเกินไปจนทำให้แนวทาง

ในการทำหน้าที่สื่ออย่างมีความรับผิดชอบของนักหนังสือพิมพ์ไม่มีความชัดเจนและขาดความเป็นเอกภาพ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2548)

2. การศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่สื่อของหนังสือพิมพ์ไทยส่วนใหญ่มักมุ่งประเด็นการนำข้อบังคับทางจริยธรรมวิชาชีพไปประยุกต์ใช้เป็นรายการณิและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประยุกต์ใช้ข้อบังคับดังกล่าวไม่ได้แสดงให้เห็นถึงแบบแผนโครงสร้างภาพรวมและความเป็นมาตรฐานของจริยธรรมในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเป็นหนึ่งเดียวกัน

3. ขาดการบูรณาการผลการศึกษเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ไทยร่วมกัน โดยทั่วไปมักเป็นการศึกษาแบบซ้ำไปมาจนทำให้เกิดคำถามว่าแท้ที่จริงแล้วความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ที่เป็นกรอบและแนวทางการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนของนักหนังสือพิมพ์ในสังคมไทยนั้นควรประกอบด้วยมาตรฐานอะไรบ้าง

จากมูลเหตุข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาความรู้ภาพรวมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ไทยโดยการศึกษาทัศนะนักวิชาชีพและวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์จากทัศนะดังกล่าว ซึ่งผลการศึกษาจะนำไปสู่การสร้างแบบแผนและโครงสร้างของความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีความชัดเจนซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานในการทำงานของนักหนังสือพิมพ์ที่ต้องควบคู่ไปกับการมีความรับผิดชอบต่อสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนะเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันของนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไทย

2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน

3. สมมติฐานการวิจัย

ตัวแปรที่นำมาศึกษาซึ่งได้จากการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถจัดเข้าองค์ประกอบของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันได้

4. ขอบเขตการวิจัย

1. มุ่งศึกษาทัศนะของนักหนังสือพิมพ์ไทยซึ่งเป็นพนักงานในองค์กรหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันส่วนกลางเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์
2. วิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและจากทัศนะของนักหนังสือพิมพ์ไทยเท่านั้น
3. เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 11 มกราคม-31 กรกฎาคม พ.ศ.2559

5. ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับแบบแผนและโครงสร้างของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ไทยที่มีมาตรฐานซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเป็นองค์ความรู้ของวงการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไทยในภาพรวม
2. แบบแผนและโครงสร้างของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ไทยที่มีความชัดเจนจะนำไปสู่การสร้างมาตรฐานในการทำงานของหนังสือพิมพ์ไทยที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมต่อไป

6. การทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม

รากฐานทฤษฎีมีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดกลุ่มบรรณาธิการและสำนักพิมพ์ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่ตระหนักว่าการทำงานของหนังสือพิมพ์ในช่วงนั้นต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้วยการมีความรับผิดชอบ ซึ่งทฤษฎีความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของสื่อมวลชนจะอยู่บนพื้นฐานการปรับปรุงทฤษฎีเสรีนิยมเดิม (Libertarianism) ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยเปลี่ยนมุมมองจากแนวคิดเสรีภาพในเชิงลบ (negative freedom) มาสู่เสรีภาพเชิงบวก (positive freedom) หรือ “เสรีภาพเพื่อ” (freedom for) ที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่พึงปรารถนาของสังคม ด้วยเหตุนี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเสรีนิยมไปสู่ “ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อมวลชน” บนพื้นฐานสมมติฐานที่ว่า “เสรีภาพ” ต้องควบคู่ไปกับ “พันธกิจ” และ “หนังสือพิมพ์” ต้องมีพันธกิจที่ต้องรับผิดชอบ โดยทฤษฎีความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมได้กำหนด “มาตรฐาน” การทำงานของนักหนังสือพิมพ์ที่จำเป็นอย่างยิ่งและได้เรียกร้องให้นักวิชาชีพสนองต่อมาตรฐานที่ได้กำหนดขึ้นไว้ดังกล่าวด้วย (Siebert et al., 1969, pp. 87-94)

ตัวแปรที่ปรากฏในทฤษฎีนี้จะถูกนำมาเป็นกรอบตัวแปรในเบื้องต้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันต่อไป

2. บทบาทหน้าที่และพันธกิจของหนังสือพิมพ์

ระหว่าง ค.ศ.1940-1950 หนึ่งในนักทฤษฎีด้านสังคมที่มีอิทธิพล คือ เมอร์ตัน พยายามออกแบบทฤษฎีระดับกลาง (middle-range theory) โดยการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีสังคมขนาดใหญ่ (grand social theories) กับทฤษฎีระดับเล็ก (micro theories) เพื่ออธิบายพฤติกรรมต่าง ๆ ทางสังคมอย่างมีขอบเขตและมีผลการวิจัยรองรับ (Merton, 1968 cited in Barran & Davis, 2009, pp. 167-168) เขาเชื่อว่าอนาคตของสังคมศาสตร์ต้องอยู่บนพื้นฐานของการสร้างและรวบรวมหลักฐานที่เป็นสากลเหล่านี้ จนกระทั่ง ค.ศ.1949 จึงได้เสนอแนวคิดที่เรียกว่า “กระบวนการทัศน์การวิเคราะห์หน้าที่” โดยหนึ่งในคุณลักษณะสำคัญของ “การวิเคราะห์หน้าที่” คือ “ความเป็นกลางทาง

คุณค่า” (value-neutrality) ของผู้ศึกษาโดยการไม่ตัดสินกิจกรรมใดๆ ของสังคมว่า “ดี” หรือ “เลว” และนักหน้าที่นิยมควรรศึกษาทั้ง “การทำหน้าที่” (functions) และ “การทำหน้าที่อันตรรก” (dysfunctions) ของสื่อมวลชนบนพื้นฐานของการวิจัยควบคู่กัน รวมถึง “การทำหน้าที่เปิดเผย” (manifest functions) ที่เป็นไปอย่างตั้งใจและสามารถสังเกตได้ เช่น การรายงานข่าวสาร การเสนอความคิดเห็น การให้สารบันเทิงและการเป็นสื่อกลางโฆษณาสินค้ารวมถึง “การทำหน้าที่ซ่อนเร้น” (latent functions) ซึ่งเป็นผลโดยอ้อมไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนหรือเกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจจากการทำหน้าที่เปิดเผยด้วย

จากที่มาของแนวคิดนี้ ไรท์ (Wright, 1959) และซีเบิร์ตและคณะ (Siebert et al., 1969) จึงได้กำหนดและรวบรวมบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของสื่อมวลชนเพื่อเป็นมาตรฐานให้นักหนังสือพิมพ์ต้องกระทำต่อสังคมสังคม

สรุปว่าบทบาทหน้าที่และพันธกิจของหนังสือพิมพ์ คือ “มาตรฐาน” ที่ถูกกำหนดไว้ตามหลักของการมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยตัวแปรที่ปรากฏในแนวคิดนี้ ผู้วิจัยจะนำไปใช้วิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันต่อไป

3. จริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์

กลุ่มนักวิชาการและนักหนังสือพิมพ์อาวุโสของไทยระบุว่า “จริยธรรม” เป็นคำที่มาจาก “ธรรมจริยา” ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้บัญญัติขึ้น โดยให้หมายถึงการกระทำเกี่ยวกับสิ่งที่ดีหรือเป็นคุณความดีที่ควรประพฤติปฏิบัติ จนกระทั่งต่อมาจึงได้มีการบัญญัติคำว่า “จรรยาบรรณ” ไว้เพื่อใช้ในภายหลังโดยหมายถึงการปฏิบัติหน้าที่อย่างรับผิดชอบในแต่ละวิชาชีพซึ่งบุคคลในแต่ละวิชาชีพควรที่จะยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม “จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ” นี้ไม่ได้มีสถานะหรือมีบทลงโทษเช่นเดียวกับกฎหมายแต่ทว่ามีสถานะที่สูงกว่า กล่าวคือ หากนักวิชาชีพมีการฝ่าฝืนข้อบังคับทางจริยธรรมที่ได้ให้ไว้แก่สังคมเมื่อใด หนังสือพิมพ์ก็จะถูกลงโทษจากสังคมเมื่อนั้นโดยการเสื่อมศรัทธาและขาดความเชื่อถือ เนื่องจากนักหนังสือพิมพ์ได้กระทำการที่เป็นการละเมิดต่อพันธะสัญญาที่ได้ให้ไว้แก่

สังคม (สุภา ศิริมานนท์, 2530, น. 12-14; นิยดา พุทรวงศ์, 2534, น. 11; พิศิษฐ์ ชวลาวัณ, 2540, น. 307; ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

สำหรับ “จรรยาบรรณวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไทย” พบว่า มีสถาบันหนังสือพิมพ์ทั้งในรูปแบบสถานประกอบการ มูลนิธิ สมาคมและสมาพันธ์รวมทั้งสิ้น 17 แห่ง (มาลี บุญศิริพันธ์, 2548, น. 168-169) โดยมีการระบุ “จรรยาบรรณหนังสือพิมพ์” ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อสร้างมาตรฐานและเป็นกรอบในการปฏิบัติหน้าที่สื่อตามพันธกิจอย่างรับผิดชอบเพื่อประโยชน์ต่อสังคมของนักหนังสือพิมพ์ไทย ซึ่งตัวแปรเกี่ยวกับจรรยาบรรณหนังสือพิมพ์นี้จะถูกนำมาใช้เป็นกรอบตัวแปรเบื้องต้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันต่อไป

จากการทบทวนวรรณกรรมตามแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปกรอบตัวแปรของความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันสำหรับนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้จำนวนรวมทั้งสิ้น 55 ตัวแปร

7. วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีกระบวนการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การพัฒนาตัวแปรเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมโดยการทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นวิธีการวิจัยหลัก โดยการวิจัยเชิงสำรวจทัศนะนักหนังสือพิมพ์ที่สังกัดองค์กรหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันส่วนกลางโดยไม่จำกัดองค์กรหนังสือพิมพ์จากการที่นักหนังสือพิมพ์ไทยมีลักษณะเป็นประชากรไม่จำกัด (infinite population) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้สูตรของคอคแรน (Cochran, 1977) ในการคำนวณเพื่อกำหนดขนาดตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อนไม่น้อยกว่า 5% ทำให้

ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 384 คนและเก็บข้อมูลโดยอิงความสะดวก (convenience sampling) ผู้วิจัยทำหนังสืออย่างเป็นทางการไปยังองค์กรหนังสือพิมพ์ไทยเพื่อขอความร่วมมือและผู้วิจัยเป็นผู้แจกจ่ายและติดตามเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) ข้อคำถามทั่วไปเกี่ยวกับภูมิหลัง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา องค์กรหนังสือพิมพ์ที่สังกัด ตำแหน่งงานและประสบการณ์ทั้งหมดในวิชาชีพเป็นรายการเลือกตอบ จำนวน 6 ข้อ 2) ทศนะเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน จำนวน 55 ข้อ เป็นมาตรวัดประเมินค่าตั้งแต่ 1-5 (Rating scale) และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย 5 ระดับ (Cooper & Schindler, 1998) คือ 1) 1.00–1.80 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อการเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่สื่ออย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม 2) 1.81–2.60 = ไม่เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อการเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่สื่ออย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม 3) 2.61–3.40 = ไม่แน่ใจว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อการเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่สื่ออย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม 4) 3.41–4.20 = เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อการเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่สื่ออย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและ 5) 4.21–5.00 = เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อการเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่สื่ออย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 4 ขั้นตอน คือ 1) การทดสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัย 2) การทดสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยพิจารณาข้อความที่มีค่าดัชนีตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ จำนวน 2 คนและนักหนังสือพิมพ์ จำนวน 1 คน 3) การทดสอบหาความเชื่อมั่นก่อนเก็บข้อมูลจริงโดยการศึกษาทศนะกับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียง จำนวน 30 ชุด ด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha-Coefficient) พบว่า ความเชื่อมั่นของเครื่องมือมีค่าเท่ากับ 0.941 และ 4) ทดสอบความสัมพันธ์โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อพิจารณาว่าตัวแปรความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์

กันจนสามารถสังเคราะห์ร่วมกันเป็นตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งเพียงตัวเดียวได้หรือไม่ พบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง 0.834-0.084 ซึ่งต่ำกว่า 0.900 ดังนั้น จึงพิจารณาไม่สังเคราะห์รวมตัวแปรและนำตัวแปรทั้งหมดไปวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) สถิติเชิงพรรณนาเพื่อวิเคราะห์ตัวแปรภูมิหลังและทัศนะเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ไทย 2) สถิติเชิงอ้างอิงเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ไทยโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักและหมุนแกนแบบวาริแมกซ์โดยเลือกองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (eigenvalues) ตั้งแต่ 1 ขึ้นไปและกำหนดค่าน้ำหนักปัจจัยตั้งแต่ 0.4 ขึ้นไปในการเลือกตัวแปรขององค์ประกอบ

8. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของชุดตัวแปร พบว่า ค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) มีค่าเท่ากับ .947 หมายความว่าตัวแปรชุดนี้สามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ระดับดีมาก (Hair, Black, Babin, Anderson & Tatham, 2006, p. 114) สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่า Bartlett's test of Sphericity ยืนยันว่าตัวแปรชุดนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = 0.00$) ดังนั้น จึงสามารถนำตัวแปรชุดนี้ไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก พบว่า ตัวแปรความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน จำนวน 55 ตัวแปรมีค่าความร่วมกัน (communalities) ระหว่าง 0.817-0.465 หมายความว่าตัวแปรชุดนี้มีแนวโน้มที่จะจับกลุ่มอยู่ในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งได้

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันเมื่อหมุนแกนแบบวาริแมกซ์ (varimax) พบว่า ความ

รับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ มีค่าไอเกนตั้งแต่ 1 ขึ้นไป จำนวน 8 องค์ประกอบ โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้ระหว่าง 20.134-3.255 และร่วมกันอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 63.630 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

แสดงองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ภาษาไทย รายวัน เมื่อหมุนแกนแบบวาริแมกซ์

องค์ประกอบที่	ผลรวมกำลังสองของน้ำหนักองค์ประกอบ ที่ได้จากการหมุนแกน		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	11.074	20.134	20.134
2	6.718	12.214	32.348
3	3.899	7.090	39.438
4	3.143	5.715	45.152
5	2.964	5.388	50.541
6	2.829	5.143	55.684
7	2.596	4.720	60.405
8	1.774	3.225	63.630

4. ผลการจัดตัวแปรเข้าองค์ประกอบและการตั้งชื่อองค์ประกอบ พบว่า สามารถจัดตัวแปรเข้าองค์ประกอบได้ครบทั้ง 55 ตัวแปรโดยมีค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.410-0.863 และองค์ประกอบถูกตั้งชื่อให้สอดคล้องกับชุดตัวแปรในองค์ประกอบได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

ผลการจัดตัวแปรเข้าองค์ประกอบและการตั้งชื่อองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ตัวแปร	น้ำหนักปัจจัย
1. ความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมด้านความเป็นวิชาชีพสื่อมวลชน	1. พยายามเรียนรู้ระเบียบปฏิบัติต่างๆ ของสังคมเพื่อเข้าร่วมงานสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ	0.863
	2. ไม่รับสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ในการทำข่าวและสินบนจากแหล่งข่าว	0.838
	3. ไม่ลงภาพที่บุคคลในข่าวได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย เช่น เด็ก สตรีและผู้ต้องหาในคดีต่างๆ	0.817
	4. พึงเคารพความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่นซึ่งไม่ตรงกับความเห็นของตนเอง	0.804
	5. เจ้าของหนังสือพิมพ์ต้องได้รับความเชื่อถือจากมวลชน	0.783
	6. พึงละเว้นการแสดงความเห็นชวนเชื่อ เว้นแต่การกระทำนั้นเป็นประโยชน์สูงสุดของชาติ	0.782
	7. การโฆษณาสินค้าหรือบริการต้องให้ข่าวสารที่ถูกต้อง ไม่โอ้อวดเกินความจริง อยู่ภายในขอบเขตของศีลธรรมและวัฒนธรรมโดยไม่เป็นภัยแก่สังคมและพึงละเว้นการโฆษณาสินค้าหรือบริการที่เป็นการหลอกลวงซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะกระทำด้วยรูปแบบใดๆ	0.755
	8. ข่าวหรือภาพใดๆ ต้องไม่ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือซ้ำเติมบุคคล องค์กรหรือสถาบันที่ตกเป็นข่าว	0.729
	9. ไม่เสนอข่าวและภาพที่ทำให้ประชาชนเสียขวัญ เกิดการแตกแยกกระทบกระเทือนความมั่นคงแห่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และสัมพันธ์ไมตรีอันดีระหว่างประเทศ	0.673

องค์ประกอบ	ตัวแปร	น้ำหนัก ปัจจัย
1. ความรับผิดชอบ ที่มีต่อสังคมด้าน ความเป็นวิชาชีพ สื่อมวลชน	10. พึงละเว้นการรับอิทธิพลหรือตำแหน่งใดๆ ที่ อาจจะขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่สื่อเพื่อให้ประชาชน สามารถได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องรอบด้าน	0.650
	11. ควรเป็นอิสระและควบคุมตนเองภายใต้ กฎหมายและสถาบันที่ได้จัดตั้งขึ้น	0.618
	12. รับรู้และเข้าใจในบทบาทและพันธกิจสื่อตาม ปรัชญาความรับผิดชอบต่อสังคม	0.610
	13. มีความมั่นคงทางการเงินพอที่จะเป็นอิสระ จากแรงกดดันต่างๆ	0.608
	14. ไม่สอดแทรกความคิดเห็นลงในข่าวรวมถึง การเสนอข่าวหรือความคิดเห็นกับประกาศโฆษณา ต้องแยกออกจากกัน	0.553
	15. ให้ความเคารพต่อสิทธิของบุคคล องค์กร และสถาบันอื่นตามกฎหมายโดยไม่ละเมิดสิทธิ เว้นแต่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ	0.547
	16. สนับสนุนระบบเศรษฐกิจโดยเป็นสื่อกลางให้ ผู้ซื้อและผู้ขายได้พบกันผ่านโฆษณา	0.528
	17. ส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพในการเสนอ ข่าวและความคิดเห็นที่มีความรับผิดชอบต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ภายใต้ขอบเขตกฎหมาย และจรรยาบรรณนักหนังสือพิมพ์	0.483
	18. ไม่เสนอข่าวลือหรือภาพไร้สาระที่ชวนเชื่อ หรือมีเจตนาให้หลงเชื่อมมาย	0.410

องค์ประกอบ	ตัวแปร	น้ำหนัก ปัจจัย
2. ความรับผิดชอบ ที่มีต่อสังคมด้าน การปฏิบัติตาม จริยธรรมวิชาชีพ	19. พึ่งปฏิบัติต่อบุคคล องค์กรหรือสถาบันด้วย ความสุภาพและมีเกียรติเสมอกันโดยไม่คำนึงถึง ฐานะความมั่นคงของสังคม	0.769
	20. ข้าราชการต้องเป็นความจริงตามข้อเท็จจริงที่ปราศจาก การเติมเสริมแต่ง	0.753
	21. การได้มาซึ่งข่าว ภาพหรือข้อมูลอื่นใดต้อง ใช้วิธีการที่สุภาพและซื่อสัตย์	0.716
	22. หากปรากฏข่าวใดคลาดเคลื่อนหรือเกินจาก ความเป็นจริงต้องรีบแก้ไขข้อผิดพลาดโดยเร็ว โดยไม่ต้องมีผู้ร้องเรียน	0.708
	23. เคารพต่อความไว้วางใจที่ได้รับมอบหมาย จากการปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพ	0.681
	24. การนำเสนอข่าว ภาพและความคิดเห็นต้อง เป็นไปอย่างสุจริตและเป็นกลางปราศจากอคติ สินจ้างใดหรือมุ่งหวังในประโยชน์ส่วนตน	0.600
	25. ภาษาในข่าว ภาพและความคิดเห็นต้องสุภาพ ปราศจากการหยาบโลน เหยียดหยาม กระแทบ กระเทียบเปรียบเปรย เสียดสีหรือสื่อไปในทาง ดั่งกล้าว	0.600
	26. ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยถือสาธารณประโยชน์ เป็นสำคัญโดยไม่อวดอ้างหรือใช้ตำแหน่งหน้าที่ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือหุ้มนะ โดยมิชอบ	0.572
	27. เสริมสร้างสวัสดิภาพ ส่งเสริมสวัสดิการและ สนับสนุนสิทธิอันชอบธรรมของนักหนังสือพิมพ์ ให้มีบทบาทสร้างสรรค์ความสมบูรณ์พูนสุข ความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคม	0.564

องค์ประกอบ	ตัวแปร	น้ำหนัก ปัจจัย
2. ความรับผิดชอบ ที่มีต่อสังคมด้าน การปฏิบัติตาม จริยธรรมวิชาชีพ	28. ต้องประพฤติตนให้มีเกียรติและศักดิ์ศรีตาม หลักเกณฑ์ของจริยธรรมและบรรทัดฐานวิชาชีพ โดยไม่กระทำการใดที่บั่นทอนเกียรติคุณใน วิชาชีพหรือความสามัคคีเพื่อนร่วมอาชีพ	0.540
	29. ร่วมมือกับองค์กรและนักหนังสือพิมพ์ใน นานาชาติเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่าง กัน รวมทั้งผดุงมิตรภาพและสันติภาพของโลก	0.434
3. ความรับผิดชอบ ที่มีต่อสังคมด้าน การเป็นสื่อเพื่อ สาธารณะ	30. เป็นภาพตัวแทนของทุกกลุ่มในสังคมโดย นำเสนอภาพกลุ่มต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง	0.819
	31. ชี้นำ ปลุกจิตสำนึกที่ควรมีและโน้มน้าวสังคม โดยให้ข้อเท็จจริงและเสนอแนะแนวทางการ เปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง	0.813
	32. เข้มงวดและไม่อนุญาตให้มีโฆษณาแฝงหรือ เลียนแบบในข่าวหรือบทความสารคดี	0.688
	33. นำเสนอสาระ ความรู้และข่าวสารประจำวัน อย่างสมบูรณ์ ทันต่อเวลาและเข้าถึงผู้รับสารใน วงกว้างที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้	0.631
	34. ปกป้องสาธารณะจากการโฆษณาชวนเชื่อ ต่างๆ	0.583
	35. เป็นเสียงตัวแทนของประชาชน	0.511
4. ความรับผิดชอบ ที่มีต่อสังคมด้าน การวิพากษ์วิจารณ์ ในประเด็นสาธารณะ	36. สอดส่องดูแลความเป็นไปในสังคมเพื่อนำ เรื่องราวที่เกิดขึ้นมารายงานให้ประชาชนได้รับ ทราบ	0.752
	37. ให้การศึกษาทางอ้อมเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทางสังคมหรือทางวัฒนธรรม	0.717
	38. วิพากษ์วิจารณ์ข้อมูลต่างๆ ด้วยวิจรณญาณ ของตนผ่านการเป็นผู้ดำเนินการอภิปรายสาธารณะ	0.685

องค์ประกอบ	ตัวแปร	น้ำหนัก ปัจจัย
5. ความรับผิดชอบ ที่มีต่อสังคมด้าน การปฏิบัติงาน ตามพันธกิจ สื่อมวลชน	39. ต้องมีพันธกิจที่ดีและพึงประพฤติปฏิบัติต่อสังคม	0.707
	40. การที่สาธารณะมีสิทธิกดดันหรือเข้ามามีส่วนร่วมกับการปฏิบัติหน้าที่สื่อเพื่อปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม	0.658
	41. ให้ความบันเทิงและการผ่อนคลายจากการอ่านหนังสือพิมพ์แก่สังคม	0.591
	42. ช่วยให้ประชาชนมองเห็นความเชื่อมโยงใน ส่วนต่างๆ ของสังคมอย่างเป็นองค์รวมทั้งใน เรื่องที่เป็นผลดีและผลเสีย	0.518
	43. สนับสนุนระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยนำเสนอข่าว อภิปรายและโต้แย้งในเรื่อง กิจกรรมสาธารณะ	0.462
	44. ให้แรงบันดาลใจแก่ผู้อ่านจากข้อเท็จจริง ต่างๆ ที่ได้นำเสนอ	0.442
6. ความรับผิดชอบ ที่มีต่อสังคมด้าน การสร้าง ความ เข้มแข็งให้แก่ สาธารณะ	45. เป็นเวทีในการแสดงความคิดเห็นในประเด็น ต่างๆ ที่น่าสนใจและประชาชนมีสิทธิที่จะใช้ หนังสือพิมพ์ในการแสดงความเห็น	0.786
	46. สร้างความมั่นคงให้แก่ชาติ	0.734
	47. ให้ความช่วยเหลืออย่างมีเหตุผลให้เข้าใจได้ง่าย เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำมาวินิจฉัยแนวโน้มของ เหตุการณ์เหล่านั้นได้	0.566
	48. เป็นผู้สร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชน โดยให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิทางการเมือง แจ้งข่าวในประเด็นสาธารณะ อำนวยความสะดวกต่อการตัดสินใจอย่างเป็นประชาธิปไตยและส่งเสริม การอภิปรายเพื่อก่อตัวความคิดเห็นของ ประชาชน	0.511

องค์ประกอบ	ตัวแปร	น้ำหนัก ปัจจัย
7. ความรับผิดชอบ ที่มีต่อสังคมด้าน การ ค้ำ นึ่ง ถึง ผลกระทบที่มีต่อ สังคม	49. ละเว้นการเสนอข่าวหรือภาพที่เป็นภัยแก่ สุขภาพ อาจนำไปสู่อาชญากรรมหรือความรุนแรง ละเมิดต่อชนกลุ่มน้อยหรือขัดต่อความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนโดยไม่ คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนอย่างถี่ถ้วน	0.513
	50. ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายโดยเปิดโอกาส ให้ฝ่ายที่ถูกกล่าวหาแสดงข้อเท็จจริงและนำเสนอ มุมมองขัดแย้งทั้งหมดเพื่อเป็นหลักประกันเสียง ที่หลากหลายในสังคม	0.479
	51. หลีกเลี่ยงการนำเสนอข่าวหรือการแสดง ความคิดเห็นอย่างลำเอียงหรือมีอคติจนเป็นเหตุ ให้ข่าวนั้นคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง	0.478
	52. เคารพในความไว้วางใจของผู้ให้ข่าวและ รักษาไว้ซึ่งความลับของแหล่งข่าวโดยไม่เปิดเผย ความลับไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม	0.477
	53. เมื่อคัดลอกข้อความใดต้องบอกแหล่งที่มา ของข้อความนั้นเว้นแต่จะมีเหตุอันควรปกปิด เพื่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของแหล่งข่าว	0.427
8. ความรับผิดชอบ ที่มีต่อสังคมด้าน การ ป ก บั ่ง ผล ประ โย ช น์ สาธารณะ	54. ทำหน้าที่รายงานข่าวเชิงสืบสวนโดยตรวจสอบ การทำงานของรัฐ สอดส่องกลุ่มอำนาจรัฐ ค้นหา การกระทำผิดและเปิดโปงความผิดพลาดในการ ทำงานของรัฐแม้ว่ามาจากการเลือกตั้งก็ตาม	0.571
	55. รับผิดชอบ สนับสนุนและถ่ายทอดบรรทัดฐาน ค่านิยมและคุณค่าที่เป็นที่ยอมรับของสังคม	0.468
8 องค์ประกอบ	55 ตัวแปร	0.410-0.863

9. การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า ตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด 55 ตัวแปร สามารถจัดเป็นองค์ประกอบของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ได้ 8 องค์ประกอบซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดได้ร้อยละ 63.630 และตัวแปรมีค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.410-0.863 หมายความว่าตัวแปรทุกตัวในกลุ่มนี้ซึ่งมีแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรองรับสามารถใช้ศึกษาความรับผิดชอบต่อที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ไทยได้และสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับขององค์ประกอบได้ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อด้านความเป็นวิชาชีพสื่อมวลชน เนื่องจากการปฏิบัติพันธกิจของนักหนังสือพิมพ์สามารถส่งผลกระทบต่อสังคมได้ ซึ่งการนำเสนอข้อเท็จจริงใดนั้นจะขึ้นอยู่กับมุมมองแบบปัจเจกชนของนักหนังสือพิมพ์เป็นสำคัญ ดังนั้น จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่นักหนังสือพิมพ์อาจมีอคติส่วนตัวเข้ามาปะปนจนทำให้ความถูกต้องของเหตุการณ์ที่ถูกนำเสนอเบี่ยงเบนไปจนอาจส่งผลกระทบต่อสังคมในเชิงลบได้ ด้วยเหตุนี้ “ความเป็นวิชาชีพ” จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่อเป็นกรอบและแนวทางช่วยควบคุมให้นักหนังสือพิมพ์ปฏิบัติหน้าที่สื่ออย่างรับผิดชอบต่อผลประโยชน์สาธารณะ (Siebert et al., 1969) ฉะนั้นการทำหน้าที่สื่ออย่างไม่ละเมิดต่อความเป็นวิชาชีพนี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ที่ทำงานด้านสื่อที่สำคัญยิ่ง

2. ความรับผิดชอบต่อด้านการปฏิบัติตามจริยธรรมวิชาชีพ โดย “การพึงปฏิบัติต่อบุคคล องค์กรหรือสถาบันด้วยความสุภาพและมีเกียรติเสมอกันโดยไม่คำนึงถึงฐานะความมั่นคงของสังคม” เป็นตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด ทั้งนี้ เพราะหลักเสรีภาพและความเสมอภาคคือหนึ่งในหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับทุกคนอย่างเท่าเทียมโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่าง (วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น, 2524) การที่หนังสือพิมพ์ได้ทำหน้าที่อยู่ในสังคมเช่นนี้จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องให้ความสำคัญแก่การปฏิบัติต่อกันอย่างให้เกียรติและอย่างเท่าเทียมกัน เช่นเดียวกับแนวคิดของแมคควอล (McQuail, 1987) ที่ว่า ในการทำหน้าที่สื่อของหนังสือพิมพ์นั้นควรมีไว้เพื่อรับใช้สาธารณะและทุกคนควรมีสิทธิได้รับบริการจากสื่อมวลชนอย่าง

เสมอภาคและเท่าเทียม ด้วยเหตุนี้ การทำหน้าที่สื่ออย่างสุภาพและให้เกียรติอย่างเท่าเทียมกันจึงมีความสำคัญและสะท้อนให้เห็นถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคมในหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

3. ความรับผิดชอบด้านการเป็นสื่อเพื่อสาธารณะ พบว่า การเป็นภาพตัวแทนของทุกกลุ่มในสังคมโดยนำเสนอภาพกลุ่มต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเป็นตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด ทั้งนี้ เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรม (multicultural society) คือ มีการอยู่ร่วมกันของผู้คนที่หลากหลาย ดังนั้น การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลทุกกลุ่มได้อย่างถูกต้องจึงมีความสำคัญเพื่อไม่ให้ผู้อ่านได้รับข้อมูลที่ผิดเพี้ยนไปจนอาจก่อให้เกิดความวุ่นวายรวมถึงผลกระทบในเชิงลบต่อกลุ่มบุคคลที่ถูกนำเสนอข่าวอย่างผิดเพี้ยนได้ ด้วยเหตุนี้ การนำเสนอภาพของทุกกลุ่มในสังคมได้อย่างถูกต้องจึงเป็นประเด็นสำคัญที่สามารถส่งผลต่อสังคมและใช้เพื่อประเมินความรับผิดชอบได้เช่นกัน

4. ความรับผิดชอบด้านการวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นสาธารณะ พบว่า การสอดส่องดูแลความเป็นไปในสังคมเพื่อนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นมารายงานให้ประชาชนได้รับทราบคือตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด ในฐานะที่หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้อ่านได้ในวงกว้างจึงถือเป็นหน้าที่พื้นฐานที่ต้องคอยสอดส่องเหตุการณ์โดยนำมารายงานแก่ผู้อ่านได้รับทราบโดยเฉพาะเรื่องราวเชิงลบที่สามารถบั่นทอนความมั่นคงของสังคมได้เพื่อให้ประชาชนสามารถตอบโต้ต่อเหตุการณ์เหล่านั้นได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ดังข้อเสนอของลาสเวลล์ (Lasswell, 1949 cited in Barran & Davis, 2009) ที่ระบุว่า การสอดส่องดูแลของสื่อ คือ บทบาทหน้าที่สำคัญดั้งเดิมขั้นพื้นฐาน ดังนั้น หากนักหนังสือพิมพ์ขาดความรับผิดชอบต่อโดยไม่ทำหน้าที่ในฐานะเป็นผู้สอดส่องดังกล่าวแล้ว สังคมก็มีโอกาสสูญเสียเสถียรภาพจนสมาชิกในสังคมไม่สามารถดำรงอยู่ได้ในที่สุด

5. ความรับผิดชอบด้านการปฏิบัติงานตามพันธกิจสื่อมวลชนโดย “การต้องมีพันธกิจที่ดีและพึงประพฤติปฏิบัติต่อสังคม” เป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักสูงสุด เนื่องจากนักหนังสือพิมพ์ได้พยายามต่อสู้เพื่อเรียกร้องเสรีภาพจากการถูกควบคุมมาโดยตลอด ด้วยข้ออ้างที่ว่าการทำงานหน้าที่ของตนนั้นเพื่อตอบสนองต่อสิทธิได้รู้ (right to know)

ของประชาชน ดังนั้น ตนจึงมีสิทธินำเสนอข่าวสารใดก็ได้ในนามของประชาชน จนกระทั่งข้อจำกัดจากภาครัฐที่มีต่อสื่อลดลงไปตามมาตรฐานในการทำหน้าที่กลับไม่เพิ่มมากขึ้นจึงนำมาสู่คำวิจารณ์ที่มีต่อการทำงานของหนังสือพิมพ์ ดังปรากฏเป็นรายงานของคณะกรรมการฮัทชินส์ (The Hutchins Commission, 1947) ด้วยเหตุนี้สังคมจึงได้เรียกร้องให้หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องมีพันธกิจและเป็นสื่อที่เชื่อถือได้ของมวลชน กล่าวคือหนังสือพิมพ์ไม่มีสิทธิใช้เสรีภาพตามที่เรียกร้องเท่านั้นแต่ต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ผูกติดมากับการใช้เสรีภาพนั้นด้วย ดังนั้น การที่หนังสือพิมพ์ต้องมีพันธกิจและพึงประพฤติปฏิบัติต่อสังคมจึงเป็นประเด็นสำคัญที่สามารถสะท้อนให้เห็นว่านักหนังสือพิมพ์ไทยมีความรับผิดชอบต่อสังคมเพียงใด

6. ความรับผิดชอบต่อการสร้างคามเข้มแข็งให้แก่สาธารณะ พบว่า การเป็นเวทีในการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจและประชาชนมีสิทธิที่จะใช้หนังสือพิมพ์ในการแสดงความคิดเห็นคือตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด เนื่องจากประเทศไทยเป็นสังคมที่ปกครองในระบบประชาธิปไตย ดังนั้น การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจึงสำคัญและถือเป็นหนึ่งในหลักการขั้นพื้นฐานของการปกครองรูปแบบนี้ ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญและคงไว้ซึ่งหลักการดังกล่าว โดยการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นของตนผ่านสื่อมวลชนได้ สอดคล้องกับข้อเสนอของแมคควอล (McQuail, 1987) ที่ระบุว่าการสื่อสารแบบแวนอนที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อปัจเจกบุคคลในการเข้าถึงสื่ออย่างเท่าเทียมมีความสำคัญเพราะทุกคนควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการสาธารณะ ด้วยเหตุนี้ การเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนสามารถใช้พื้นที่สื่อเพื่อแสดงออกจึงเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคมในเรื่องของการช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาชนเช่นกัน

7. ความรับผิดชอบต่อการคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสังคม พบว่า การละเว้นการเสนอข่าวหรือภาพที่เป็นภัยแก่สุขภาพ อาจนำไปสู่อาชญากรรมหรือความรุนแรงละเมิดต่อชนกลุ่มน้อยหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนอย่างถึถ้วน คือตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด

ทั้งนี้ หนังสือพิมพ์เป็นหนึ่งในสถาบันพื้นฐานที่สามารถให้ความรู้และบ่มเพาะทางสังคมได้ ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารใดที่นำเสนอจึงอาจส่งผลกระทบต่อสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลในแง่ลบที่อาจเกิดขึ้นจากการรายงานข่าว หากหนังสือพิมพ์ขาดความรับผิดชอบ ดังผลการศึกษาของเสรี ภัทรพิศาล (2546) พบว่าหนังสือพิมพ์สามารถก่อให้เกิดพฤติกรรมการลอกเลียนแบบ เช่น การทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา ดังนั้น เพื่อป้องกันผลเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น การละเว้นการเสนอข่าวหรือภาพที่เป็นภัยจึงมีความสำคัญและเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมประการหนึ่งที่นักหนังสือพิมพ์ไทยจำเป็นต้องตระหนักถึง

องค์ประกอบสุดท้าย ความรับผิดชอบต่อด้านการปกป้องผลประโยชน์สาธารณะ ซึ่งการทำหน้าที่รายงานข่าวเชิงสืบสวนโดยตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล สอดส่องกลุ่มอำนาจรัฐ ค้นหาการกระทำผิดและเปิดโปงความผิดพลาดในการทำงานของรัฐบาล แม้ว่ามาจากการเลือกตั้งก็ตามคือตัวแปรที่มีน้ำหนักสูงสุด ทั้งนี้ การทำหน้าที่ของนักหนังสือพิมพ์แท้จริงแล้วก็คือการใช้เสรีภาพแทนในนามของประชาชนเพื่อสนองต่อสิทธิได้รับรู้ของมวลชน ดังนั้น เมื่อนักหนังสือพิมพ์ได้กล่าวอ้างถึงการใช้สิทธิที่มีอยู่ดังกล่าว ในการทำหน้าที่สื่อจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องสนองต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะเสมอ ด้วยเหตุนี้ การรายงานข่าวเชิงสืบสวน การตรวจสอบ และการสอดส่องกลุ่มอำนาจจึงมีความสำคัญเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของส่วนรวม สอดคล้องกับแนวคิดของซีเบิร์ตและคณะ (Siebert et al., 1969) ที่ระบุว่าหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่มีขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในเชิงตรวจสอบโดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับอำนาจรัฐเพื่อให้ประชาชนสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาลได้ ฉะนั้นจึงสำคัญยิ่งที่หนังสือพิมพ์ต้องเป็นอิสระเพื่อสามารถทำความจริงให้ปรากฏและปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน ด้วยเหตุนี้ การทำหน้าที่รายงานข่าวเชิงสืบสวนของนักหนังสือพิมพ์จึงสำคัญยิ่งและสามารถเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมได้ผ่านการใช้เสรีภาพสื่อที่ได้รับจากประชาชนทำหน้าที่เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของมวลชน

10. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

1. ควรนำองค์ประกอบของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของผลการวิเคราะห์ว่าความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมจะประกอบด้วยองค์ประกอบและตัวแปรตามที่ได้จากการศึกษาหรือไม่

2. ควรนำตัวแปรความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมไปพัฒนาเป็นตัวชี้วัดความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ไทยโดยการสร้างนิยามปฏิบัติการและแนวทางการวัดในเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับนิยามดังกล่าวเพื่อสามารถประเมินถึงระดับความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ไทยต่อไปได้

3. ขยายขอบเขตการศึกษาด้านความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของสื่อมวลชนประเภทอื่น เช่น วิทยุ โทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต ว่ามีแบบแผนและโครงสร้างของความรับผิดชอบในรูปแบบอย่างไร มีความเหมือนหรือแตกต่างกันกับความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ไทยหรือไม่ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเห็นภาพรวมของความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของสื่อมวลชนไทยได้ชัดเจนขึ้น

รายการอ้างอิง

นิยดา พุทรวงศ์. (2534). *จริยธรรมและกฎหมายเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน*. เชียงใหม่:

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พิศิษฐ์ ขวาลาวัช. (2540). *กฎหมายสื่อสารมวลชน*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

มาลี บุญศิริพันธ์. (2548). *เสรีภาพหนังสือพิมพ์ไทย*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.

มาลี บุญศิริพันธ์. (2556). *วารสารศาสตร์เบื้องต้น: ปรัชญาและแนวคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ:

ศิริวัฒนอินเตอร์พรีนท์.

- วิสุทธิโพธิ์แท่น. (2524). *ประชาธิปไตย: แนวความคิดและตัวแบบประเทศประชาธิปไตยในอุดมคติ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2544). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ. (2541). *จริยธรรมสื่อมวลชน: ภาพสะท้อนสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ.
- สมควร กวียะ. (2547). *การสื่อสารมวลชน: บทบาทหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพ ความรับผิดชอบ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โกสินทร์.
- สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. (2009). *จริยธรรมของวิชาชีพสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย*. สืบค้นจาก http://www.tja.or.th/index.php?view=article&catid=22%3Aabout-us&id=77%3Areporters-association-of-thailand-journalist&format=pdf&option=com_content
- สุกานดา วรพันธุ์พงศ์ และสมหมาย ปาริฉัตต์. (2547). *จริยธรรมและกฎหมายสื่อสารมวลชน*. ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์, *เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อมวลชน หน่วยที่ 9-15*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุภา ศิริมานนท์. (2530). *จริยธรรมของหนังสือพิมพ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรสาส์น.
- เสฐียร พันธงชัย. (2544). *จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์*. ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์, *เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสรี ภัทรพิศาล. (2546). *อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อพฤติกรรมและการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา: ศึกษากรณีเฉพาะการทะเลาะวิวาทของนักเรียนในสถาบัน (วิทยาลัยนพนธ์ปัญญามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- Barran, S.J., & D.K. Davis. (2009). *Mass Communication Theory: Foundations, ferment, and future* (5th ed.). Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). New York: Wiley.
- Cooper, D.R., & P.S. Schindler. (1998). *Business research method*. Singapore: McGraw-Hill international Edition.

- Hair, J. F., Black, B., Babin, B., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis*. (6th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- McQuail, D. (1987). *Mass communication theory: An introduction* (2nd ed.). London: Sage Publications.
- Siebert, F.S., T. Peterson, & W. Schramm. (1969). *Four theories of the press* (5th ed.). Urbana: University of Illinois press.
- The Hutchins Commission. (1947). *A free and responsible press*. Chicago: University of Chicago Press.
- Wright, C.R. (1959). *Mass communication: A sociological perspective*. New York: Random House.